

הלכות שבת פרק כד

פרק כד

דברים אסורים שאינם דומים ומביאים למלאכה

עשות חפצין

האיסור הכללי

א.

יש דברים שהן אסורין בשבת אף על פי שאינן דומין למלאכה ואינן מביאין לידי מלאכה.

ומפני מה נאסרו? משום שנאמר "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצין ביום קדשי" (ישעיהו נ"ח:י"ג), ונאמר "וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר" (ישעיהו נ"ח:י"ג).

לפיכך אסור לאדם להלך בחפציו בשבת, ואפילו לדבר בהן, כגון שידבר עם שותפו מה ימכור למחר או מה יקנה, או היאך יבנה בית זה, ובאי זו סחורה ילך למקום פלוני - כל זה וכיוצא בו אסור, שנאמר "ודבר דבר", דיבור אסור והרהור מותר:

ב.

אסור לאדם לפקוד גינותיו ושדותיו בשבת, כדי לראות מה הן צריכין או היאך הן פירותיהן, שהרי זה מהלך לעשות חפצו.

וכן, אסור לאדם שיצא בשבת עד סוף התחום וישב שם עד שתחשך כדי שיהיה קרוב לעשות חפציו במוצאי שבת, שהרי נמצא הילוכו בשבת לעשות חפציו:

היתרים

א.

במה דברים אמורים, בשהחשיך על התחום לעשות דבר שאסור לעשותו בשבת,

אבל אם החשיך לעשות דבר שמותר לעשותו בשבת - הרי זה מותר:

ד.

כיצד, אין מחשיכין על התחום להביא פירות מחוברין, או לשכור פועלין, אבל מחשיך הוא לשמור פירות, שהרי מותר לשמור בשבת.

ומחשיך להביא בהמה או פירות תלושין, שהבהמה קורא לה והיא באה, אף על פי שהיא חוץ לתחום, ופירות תלושין אילו היו שם מחיצות היה מותר להביאן בשבת.

וכן, אומר אדם לחבירו, לדרך פלוני אני הולך למחר, שאם היו שם בורגנין היה הולך לשם בשבת.

וכן כל כיוצא בזה:

מותר לאדם לומר לפועל, "הנראה שתעמוד עמי לערב", אבל לא יאמר לו, "היה נכון לי לערב", שנמצא עושה חפצו בשבת.

איסור לרוץ

ואסור לרוץ ולדלג בשבת, שנאמר "מעשות דרכיך" - שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול. ויורד אדם בור ושיח ומערה אפילו הן מאה אמה, ומטפס ויורד ושותה, ומטפס ועולה.

איסור ריבוי שיחה בטלה

ואסור להרבות בשיחה בטילה בשבת, שנאמר "ודבר דבר" - שלא יהיה דיבורך של חול כדיבורך של שבת:

היתר צרכי מצוה

מותר לרוץ בשבת לדבר מצוה, כגון שירוף לבית הכנסת או לבית המדרש. ומחשבין חשבונות של מצוה, ומודדין מדידה של מצוה, כגון מקוה לידע אם יש בו כשיעור, או בגד לידע אם מקבל טומאה. ופוסקין צדקה לעניים.

והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואפילו לתרטיאות וטרקלין של גויים, לפקח על עסקי רבים בשבת.

ומשדכין על התינוקות ליארס, ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות.

ומבקרים חולים, ומנחמין אבלים.

והנכנס לבקר את החולה אומר, "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא". ומחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה, ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין, ואומר לו, "לך למקום פלוני", "לא מצאת שם הבא ממקום פלוני", "לא מצאת במנה הבא במאתים", ובלבד שלא יזכור לו סכום מקח. שכל אלו וכיוצא בהן מצוה הן, ונאמר "עשות חפצין" וכו' (ישעיהו נ"ח:יג), - חפצין אסורין, חפצי שמים מותרין:

ז.

מפליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה, ופוסק עמו לשבות ואינו שובת. ומפירין נדרים בשבת, בין לצורך שבת בין שלא לצורך השבת. ונשאלים לחכם על נדרים שהן לצורך השבת ומתירן, אף על פי שהיה להם פנאי להתירן קודם השבת, שדברים אלו דברי מצוה הן:

אין עונשים בשבת

ח.

אין עונשין בשבת. אף על פי שהעונש מצות עשה, אינה דוחה שבת. כיצד, הרי שנתחייב בבית דין מלקות או מיתה - אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו בשבת, שנאמר "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" (שמות ל"ה:ג') - זו אזהרה לבית דין שלא ישרפו בשבת מי שנתחייב שריפה, והוא הדין לשאר ענשין:

ט.

מותר לאדם לשמור פירותיו בשבת, בין תלושין בין מחוברין, ואם בא אדם ליטול מהן, או בהמה וחיה לאכול מהן - גוער בהן, ומכה ומרחיק. והלא דבר זה מחפציו הוא, ולמה הוא מותר? מפני שלא נאסר אלא להקנות לעצמו חפצים שאינן עתה מצויים, או להשתכר ולהרויח ולהיטפל בהנאה שתבוא לידו, אבל לשמור ממנו שכבר בא לידו עד שיעמוד כמות שהוא - מותר.

הא למה זה דומה, לנועל ביתו מפני הגנבים:

י.

המשמר זרעיו מפני העופות, ומקשאו ומדלעיו מפני החיה - לא יספק ולא ירקד כדרך שעושה בחול, גזירה שמא יטול צרור ויזרוק ארבע אמות ברשות הרבים:

מצוה ודוחק שבות בין השמשות

יא.

כל הדברים שהן אסורין משום שבות לא גזרו עליהן בין השמשות, אלא בעצמו של יום הוא שהן אסורין, אבל בין השמשות מותרין, והוא שיהיה שם דבר מצוה או דוחק.

כיצד, מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר. וכן, מוריד מן האילן או מוציא מן הכרמלית עירוב שעשה. וכן, אם היה טרוד ונחפז ונצרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשות - הרי זה מותר.

אבל אם לא היה שם דוחק ולא דבר מצוה - אסור.

לפיכך אין מעשרין את הודאי בין השמשות, אף על פי שאיסור הפרשת המעשר בשבת משום שבות.

אבל מעשרין את הדמאי:

יב.

קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות, כגון שתלש מעציץ שאינו נקוב, או טלטל בכרמלית - אין בית דין מצווין להפרישו. וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו:

טלטול

יג.

אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול. ומפני מה נגעו באיסור זה?

א -

אמרו, ומה אם הזהירו נביאים וציוו שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול, ולא שיחת השבת כשיחת החול, שנאמר "ודבר דבר" (ישעיהו נ"ח: יג), קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול.

כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו, ויבוא להגביה ולתקן כלים מפינה לפינה ומבית לבית, או להציע אבנים וכיוצא בהן, שהוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו, ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה "למען ינוח וגו'" (שמות כ"ג: יב, דברים ה': יג):

ב – יבוא למלאכה

ועוד, כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור, אפשר שיתעסק בהן מעט ויבוא לידי מלאכה.

ג – שביתה הנכרת

ועוד, מפני שמקצת העם אינן בעלי אומנויות אלא בטלין כל ימיהן, כגון הטיילין ויושבי קרנות, שכל ימיהן הן שובתין ממלאכה, ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים, נמצא שלא שבת שביתה הניכרת, לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השווה בכל אדם. ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אלא כלים הצריך להן, כמו שיתבאר: